

Ieper in revolutionaire tijden

Gebeurtenissen te Ieper tussen 1787 en 1794 volgens de kronieken van J.J. Lambin

Toen ik besloot de geschiedenis van onze stad wat meer in detail te leren kennen, teneinde een beter begrip van de algemene geschiedenis te verwerven, viel het mij op dat er heel wat literatuur bestond over het Ieperse in de middeleeuwen, terwijl er over de latere periodes bitter weinig verschenen is. Het einde van het Ancien Régime in onze streken is zelfs een blinde vlek.

Toen ik later de kronieken van J.J. Lambin leerde kennen, moest ik vaststellen dat er heel wat informatie over de laatste twintig jaren van de 18de eeuw in zijn tekst te vinden was. In een poging de blinde vlek in onze lokale geschiedenis wat te verkleinen, hebben we in de hierna volgende pagina's de gebeurtenissen die het einde van het Ancien Régime in onze streek inluidden, beschreven.

Om de lokale gebeurtenissen beter te kunnen begrijpen, hebben we een schets gemaakt van het algemene verloop van de geschiedenis in ons land, waarna we ons met de plaatselijke gebeurtenissen zullen bezighouden. Bij het vergelijken van de "officiële" geschiedenis met de lokale geschiedenis zal trouwens blijken dat de teksten van Lambin qua feiten en data behoorlijk accuraat zijn. Hij heeft oog voor de belangrijke gebeurtenissen, maar hij vergeet ook de "petite histoire" niet, zelfs niet in de toch zo woelige en onzekere tijden die hij beschrijft. Tussen de grote politieke gebeurtenissen uit die tijd, vinden we ook faits divers, zoals jubilea, prijsschietingen, grote branden en onweders.

In zoverre Lambin de gebeurtenissen uit eerste hand beschrijft, veronderstellen we dat hij accuraat te werk gaat. Hij creëert bovendien een afstand tussen de auteur en zijn verhaal, wat een nuchtere indruk nalaat: alleen de feiten tellen. Inderdaad, een duiding of een persoonlijke mening ontbreken. Hij reduceert zichzelf tot de onpartijdige waarnemer die registreert voor de volgende generaties. Hij drijft dit onpersoonlijk zijn zelfs zo ver dat hij, wanneer hij aangesteld wordt tot hulp-ontvanger bij de inning van de oorlogsschatting op de geestelijkheid tijdens de Franse tijd, niet zegt "ik werd aangesteld" maar wel een opsomming van namen geeft, eindigend met "alook Jan Jacques Lambin wierden aangesteld ...", alsof hij een hem onbekend persoon bedoelt.

Over zijn gevoelens en politieke voorkeuren komen we heel weinig te weten. Wie tussen de regels weet te lezen, mag veronderstellen dat Lambin de eerste revolutie, de Brabantse Omwenteling, meer genegen was dan de tweede revolutie, de Franse. Hij houdt zich echter meestal op de vlakke en schippert handig tussen de verscheidene opinies door, alsof hij altijd de kant van het gezag kiest.

Lambin schrijft in het Nederlands, zij het met een (zwaar) Westvlaams accent. Rekening houdende met de tijd waarin hij leefde en werkte, mag het een wonder heten dat hij überhaupt de streektaal gebruikte. De schrijftaal van zijn tijd was immers het Frans. Wanneer Lambin een nieuw begrip ontmoet doet hij zelfs een inspanning om een nieuw Nederlands woord uit te vinden. Over zijn spelling kunnen we kort zijn: die is abominabel slecht en inconsistent. Het vergt dan ook een behoorlijke inspanning om hem te begrijpen. Ook zijn ingewikkelde (Latijns geïnspireerde ?) zinsbouw staat een vlot begrip soms in de weg.

Dit is één van de redenen waarom wij gekozen hebben voor een hertaling en samenvatting van de belangrijkste feiten uit zijn geschriften. Een tweede reden ligt in het feit dat in de (getypte) versie van de kroniek waarover wij konden beschikken, de beschreven periode - van 1787 tot het beleg van 1794 - meer dan 40 bladzijden beslaat. Wie echt de volledige tekst wil lezen, kan terecht bij één van de afschriften die in omloop zijn.

Lambin vertolkt in zijn kronieken de stem van zijn eigen klasse die op dat ogenblik een belangrijkere rol wenste te spelen in de maatschappij, wat niet wegneemt dat zijn klasse de teloorgang van sommige oude waarden met lede ogen aanziet. Zijn kroniek is een uniek document over een periode die aan de basis ligt van ons huidig staatsbestel, maar waarover we niet zoveel weten. We willen Lambin dan ook graag die plaats geven tussen de kroniekschrijvers die hij als bevoorrecht en accuraat waarnemer van zijn tijd verdient.

De revoluties op het einde van de 18de eeuw

Een algemeen tijds kader - van 1787 tot 1794

Zoals iedereen wel weet, maakten onze streken in de tachtiger jaren van de 18de eeuw deel uit van het Oostenrijkse keizerrijk. Jozef II (de "keizerkoster") regeerde met vaste hand als verlicht despoot en hij wilde grondige hervormingen doorvoeren. Zijn energieke aanpak, waarbij hij erin slaagde zowat iedereen, met inbegrip van adel en geestelijkheid, de leidende klassen op dat ogenblik, tegen zich in het harnas te jagen, leidde uiteindelijk tot een diepgeworteld ongenoegen, culminerend in een opstand.

Enkele van zijn maatregelen: in 1786 liet hij een kadaster van de kerkelijke bezittingen aanleggen en een nieuwe, rationelere, indeling van de parochies opstellen; op administratief vlak zou het land een nieuwe administratieve indeling in 9 kreitsen krijgen; het gerecht werd ook aangepakt en de pijnbank en de heerlijke rechtspraak werden samen met een aantal oude feodale voorrechten afgeschaft. Dat ook de derde stand, die vooral in de steden de dienst uitmaakte, niet vergeten werd in zijn initiatieven, mag blijken uit de voorgenomen beknopping van de "vrijheden" van de steden. De keizer plande en nam al deze maatregelen zonder ook maar enige inspraak te dulden van de verschillende bestaande adviesorganen waarvan de "provinciale" staten de belangrijkste waren.

Ieder landsdeel of provincie had immers zijn eigen staten of standenvertegenwoordiging, met afgevaardigden uit de drie standen of "staten": de adel, de clerus en de derde stand, of de (rijke) burgerij. Dit soort parlement, dat overigens niet democratisch verkozen werd, had niet veel reële macht, want het kon zelf geen beleidsdaden stellen of ondernemen. Het kon alleen een aantal raadgevers-specialisten aanduiden die de keizer of zijn plaatsvervanger (de gouverneur) konden bijstaan in het bestuur of een aantal kandidaten voor bepaalde ambten voorstellen. Verder was het alleen bevoegd om de belastingen goed te keuren. En aangezien adel en clerus praktisch vrijgesteld waren van belastingen, kan men wel raden wie telkens het gelag mocht betalen.

Het feit dat de derde stand telkens voor alle belastingen mocht opdraaien, zonder ook maar enige zeggenschap te krijgen in het bestuur, was één van de oorzaken van de ontevredenheid bij de burgerij die juist in deze periode van beginnende industrialisatie in een financieel sterkere positie kwam te zitten. De evolutie van een "grond"kapitalisme, waarbij de adel en de clerus als de grootste grondbezitters het voor het zeggen hadden, naar een "ondernemers"-kapitalisme waarbij de burgerij op de eerste rij kwam te zitten, ging niet gepaard met een evenredige evolutie van de voorrechten.

Beïnvloed door het ideeëngoed van de Franse filosofen die de "gelijkheid" predikten en door de geslaagde revolutie van de Engelse kolonies in Amerika, heerste er ook bij ons in de intellectuele kringen een latent revolutionair klimaat. Het kwam (voorlopig) nog niet tot een uitbarsting omdat de drie standen nog niet op één lijn stonden.

De eensgezindheid kwam er echter wel in het begin van 1787, wanneer de keizer een nieuwe reeks maatregelen doordrukt, o.a. de nieuwe administratieve indeling van de Nederlanden. Met het nieuwe edict werd er geraakt aan de voorrechten van de adel en clerus, vooral door de afschaffing van de feodale en de kerkelijke rechtbanken én van de rechtbank van de universiteit van Leuven. Voortaan zou de rechtspraak gebeuren via de, voor die tijd revolutionaire, getrapte indeling van de rechtbanken, die bovendien centralistisch ingericht zouden worden: er zouden rechtbanken van eerste aanleg, hoven van beroep en een herzieningsraad komen. Hiermee weze het duidelijk dat de Code Civil van Napoleon met zijn nieuwe gerechtelijke indeling niet zo nieuw was.

Na de edicten die de kerkelijke eredienst regelden, de invoering van de gelijke berechtiging van de godsdiensten, de afschaffing van een aantal religieuze orden, de sluiting van de bisschoppelijke seminaries en de oprichting van het grootseminarie van Leuven en de afschaffing van een groot aantal kermisdagen, plus de beknotting van de macht van de lokale adel door het invoeren van een sterk gereguleerd en vlot werkend ambtenarenkorps, was dit nieuwe edict de druppel die de emmer deed overlopen. Toen daar bovenop ook nog de aloude keuren en voorrechten van de steden (lees: de burgerij) werden afgeschaft, gingen de poppen aan het dansen.

Nu waren die keuren een soort grondwet die de verhouding tussen de soeverein en zijn onderdanen regelden. Het verzet tegen de nieuwe reglementen begon in Brabant, dat de "Blijde Intrede" en de voorrechten van de Brabantse steden afgeschaft zag.

Het protest tegen de verre gaande keizerlijke bemoeizucht begon tijdens de vergadering van de Brabantse Staten. Op 23 april 1787 las advocaat Hendrik Van der Noot voor de Staten zijn *"Memorie van de rechten van het Brabantse volk en de aanvallen erop"* voor.

De vlam sloeg in de pan en een periode van ongehoorzaamheid en opstootjes begon.

In die tijd werd de keizer op drie manieren in de Nederlanden vertegenwoordigd: er waren de landvoogden, die de ceremoniële plaatsvervangers van de keizer waren en die buiten het feit dat ze de officiële vertegenwoordigers van de kroon waren en als dusdanig de verordeningen van de keizer moesten doen naleven, weinig concrete macht hadden. Deze landvoogden waren bovendien meestal familieleden van de keizer. Naast deze landvoogden was er een militaire gouverneur die alles wat met landsverdediging te maken had en de troepen in het land controleerde. Tenslotte was er de gouverneur, een ambtenaar, meestal gekozen uit de Oostenrijkse elite die het werkelijke bestuur in handen had, want hij controleerde het ambtenarencorps en gedeeltelijk ook de magistratuur.

Na de relletjes te Brussel, probeerde de gouverneur gedurende de volgende dagen de gemoederen tot bedaren brengen. Zijn bemiddelingspogingen hadden geen succes, want op 30 mei 1787 weigerden de Brabantse Staten zelfs nog langer belastingen te betalen.

In de loop van juni verboden diezelfde Staten ook nog de uitvoering van de nieuwe keizerlijke edicten in Brabant. Jozef II riep daarop de gouverneurs naar Wenen voor consultatie, samen met een delegatie van de Brabantse Staten. Ondertussen werd de uitvoering van de aanstootgevende edicten opgeschort. Na onderhandelingen te Wenen besliste de keizer een aantal maatregelen (o.a. in verband met de nieuwe administratieve indeling en de rechtbanken) op te schorten. Wel werd er een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen de "patriotten" die oppositie voerden tegen het keizerlijke beleid. Die patriotten die overigens grotendeels uit de Cité Ardente kwamen, hadden echter al wijselijk de benen genomen en een toevlucht gezocht in Breda.

Halfweg september beval de keizer de administratie weer aan het werk te gaan zoals voor de betwiste edicten. Er volgden echter weer rellen in Brussel, en de gouverneur, de graaf van Murray, gaf toe aan de druk van het gepeupel en schafte, zonder ruggespraak met Jozef II, alle keizerlijke edicten af. Deze handeling viel echter niet in goede aarde bij het hof in Wenen en hij werd uit zijn functie ontheven. Hij werd vervangen door generaal d'Alton. De keizer deed echter meer en hij stuurde een handig diplomaat naar de Nederlanden als gevolmachtigd minister, graaf von Trauttmansdorff-Weinberg. Die slaagde er wel in de gemoederen in Brabant tot bedaren te brengen. Het lukte hem zelfs in de Staten de "subsidies" (= belastingen) te doen goedkeuren, waarna de vergadering ontbonden werd en uiteen ging.

Ondertussen begonnen de Staten van Henegouwen die nog bijeen waren om de belastingen goed te keuren, zich ook te roeren. Ook zij verzetten zich tegen de keizerlijke maatregelen.

Begin 1788 weigerden ook zij de edicten van Jozef II te publiceren. Ondertussen te Brussel, zette gouverneur d'Alton de Brabantse Staten onder zware druk om de keizerlijke ordonnances toch te laten publiceren en uitvoeren. Uiteindelijk stelde hij een ultimatum dat erop neerkwam dat hij de aanvaarding van de edicten desnoods manu militari zou afdwingen.

In de straten van Brussel kwam het ondertussen weer tot relletjes en de patrouilles van d'Alton die in het nauw gedreven werden, openden het vuur op de burgers. Uiteindelijk gaven de Brabantse Staten, onder druk van een mogelijk militair ingrijpen, morrend toe.

In de loop van augustus 1788 verzamelde Van der Noot ondertussen naarstig gelijkgezinden in Breda. Zij stelden zich tot doel de onlusten in de Zuidelijke Nederlanden verder aan te wakkeren. Terzelfdertijd riepen de Vonckisten, zo genoemd naar Jan Frans Vonck, op tot veranderingen door het bijeenroepen van de Staten en de hervorming van de derde stand (precies wat er één jaar later te Parijs zal gebeuren met alle gevolgen van dien ...).

Vervolgens weigerden de Staten van Brabant en Henegouwen in de loop van de maand november de subsidies goed te keuren. Als reactie hierop schafte Jozef II begin 1789 definitief de privileges van Brabant en Henegouwen af.

In april 1789 probeerde de keizer met een hervorming van de derde stand in de Raad van Brabant te troebelen te sussen. Het opzet was de overmacht van de grote steden in de raad te breken, door de plattelandsgebieden en de kleine steden, waar de keizer meer aanhang had, een grotere vertegenwoordiging te geven. Dit lukte echter niet, omdat ook deze traditioneel keizersgezinde gebieden de kant van de opstandelingen kozen.

De opstandigheid duurde voort, en in het prinsbisdom Luik kwam het in de loop van de maand juni tot een uitbarsting. De prinsbisschop werd verjaagd en de drie standen begonnen aan een vergadering waarbij uiteindelijk de privileges van adel en clerus afgeschaft zouden worden.

Dit revolutionaire klimaat in het zuiden van het land sloeg over naar het noorden. In diverse steden van Vlaanderen kwam het tot rellen en de

keizer trad hard op. Als reactie werd de klok volledig teruggedraaid en de edicten werden ten volle van kracht. De tijd van overleg was definitief voorbij voor de keizer. We mogen rustig stellen dat de keizer op deze manier handelde in een poging zijn gezag te herstellen, voor het land afgleed naar een echte revolutie, zoals die ondertussen al aan de gang was in Frankrijk.

Door deze keizerlijke beslissing ontstond een uitermate gespannen klimaat, dat een moeilijke situatie creëerde in het land, die voortduurde tot in oktober, tot wanneer de Oostenrijkers manu militari de orde wilden herstellen. Ondertussen was er in Breda een vrijwilligerskorps gevormd, dat de grens overschreed en slag leverde met het Oostenrijkse leger te Turnhout. Dit patriottenleger stond onder de leiding van Generaal Jan Andreas Van der Meersch, een voormalig officier van het Franse en het Oostenrijkse leger die in Menen geboren was. Na verbeten gevechten in de straten van Turnhout, slaagden de patriotten erin de Oostenrijkers op de vlucht te jagen. Enkele weken later werden de Oostenrijkers ook uit Gent verjaagd en dit was het sein voor de algemene opstand.

De Oostenrijkse landvoogden vluchtten uit Brussel, terwijl graaf von Trauttmansdorff-Weinberg nog een laatste poging ondernam om het Oostenrijkse gezag te herstellen, zonder resultaat. Eind november stuurde de keizer tenslotte een onderhandelaar om tot een vergelijk te komen. Ook hij ving bot en het enige wat hij uit de brand kon slepen, was een twee maanden durende wapenstilstand. Ondertussen waren alle Oostenrijkse ambtenaren gevlucht en had het leger zich teruggetrokken op Luxemburg.

Eind december werd de Staten-Generaal bijeengeroepen op verzoek van de Staten van Brabant. Tijdens de eerste vergadering van deze Staten-Generaal, verklaarden deze Staten zich soeverein en weigerden zij Jozef II nog langer als staatshoofd te erkennen.

Op 10 januari werd de onafhankelijkheid van de Verenigde Staten van België uitgeroepen. Onder de leiding van de Staten van Brabant kwam er een tamelijk losse confederatie van de verschillende provincies tot stand. De provincies behielden hun eigen Staten, rechtspraak en wetgeving. Alleen oorlogsvoering, vrede en diplomatie kwamen onder het gezag van de Generale Staten. De werkelijke macht kwam in de handen van een klein permanent, soeverein congres, dat onder de leiding van Van der Noot stond. Dit congres probeerde alle facetten van de machtsuitoefening onder controle te krijgen, maar kreeg af te rekenen met oppositie van de Vonckisten, die de Franse, meer democratische, revolutionaire principes genegen waren. Ook het leger onder Van der Meersch weigerde trouw te zweren aan de Staten Generaal.

Terwijl de kerk zijn banbliksems uitsprak tegen de Vonckisten, die als te progressief bestempeld werden, overleed keizer Jozef II op 20 februari 1790 na een lange ziekte. Hij werd opgevolgd worden door zijn broer, Leopold II, die de politiek van zijn broer verder wenste te zetten.

In de strijd om de macht moesten de Vonckisten of progressieven het onderspit delven. Jan Frans Vonck moest uit het oproerige Brussel vluchten en hij trok naar Rijsel. Overal in het land werden de huizen van Vonckisten aangevallen en geplunderd. Met de tegenstand in eigen rangen uit de weg geruimd, herstelden de conservatieven of Statisten de instellingen van het Ancien Régime. Op het einde van de maand maart capituleerde ook het garnizoen van Antwerpen. In Luik hervormden de revolutionairen het bestuur in democratische zin.

Op 8 april werd generaal Van der Meersch aangehouden, beschuldigd van hoogverraad - hij had immers de eed van trouw aan de Staten Generaal geweigerd, terwijl hij toch het leger controleerde. Van der Meersch zat in een erg oncomfortabele positie, gevangen tussen de Statisten en de Vonckisten. Omdat hij uiteindelijk naar de kant van de Vonckisten leek te gaan overhellen, werd hij uitgeschakeld. Hij vormde immers een latent gevaar voor de machtspositie van de volgelingen van Van der Noot. Hij werd vervangen door de Pruisische generaal Schönfeld.

Onder diens leiding leed het leger van de patriotten een nederlaag bij Beauraing op 23 mei 1790. Ondertussen ontstonden er her en der opstandjes op het platteland, gericht tegen de adel en de clerus en tegen de Verenigde Staten van België. Vooral boeren en handwerkslui kwamen in verzet en ze noemden zich de ware patriotten. Ze voerden de keizerlijke vlag en ze bedreigden de adel en de clerus die ze als het "profitariaat van de notabelen" bestempelden. Er werden detachementen van het leger en van de patriottische milities op hen afgestuurd. De onervaren rebellen vormden geen partij voor de getrainde troepen en ze werden in de pan gehakt in de omgeving van Oudenaarde. Er werden zware straffen uitgesproken en de leiders van de opstand werden zelfs opgehangen.

Op het einde van juli 1790 kwamen de Vonckisten in opstand in Gent, en weer moesten de Statisten ingrijpen. Ondertussen bleven de schermutselingen met het Oostenrijkse leger voortduren en op 13 augustus slaagden de Oostenrijkers erin de patriotten in serieuze moeilijkheden te brengen nabij Herve. Dooreengeschied door dit voorval, besloten de Staten op 18 augustus tot het uitschrijven van een gedwongen lening ten belope van 10 miljoen gulden. Het was de bedoeling het leger beter uit te rusten en meer soldaten te ronselen om het tij te doen keren.

Begin september behaalden de patriottische troepen een overwinning in de buurt van Andenne, maar het was een Pyrrusoverwinning: het patriottische leger was uitgeteld. Het patriottenleger trok zich terug naar het noorden en ondanks de aanvallen van Schönfeld en zijn troepen, waren de Oostenrijkers ondertussen al tot aan de Maas opgerukt. Op 14 oktober beloofde de keizer amnestie aan iedereen die de wapens vanaf 21 november zou neerleggen. De Staten weigerden echter op dit voorstel in te gaan en de keizerlijke proclamatie werd op 1 november publiekelijk verbrand op de Grote Markt van Brussel .

Terwijl de druk van de Oostenrijkse troepen onder de leiding van generaal Bender langzaam groter werd, ondernam het congres nog verwoede pogingen om de revolutie te redden. Zo werd er op 15 november opgeroepen om de strijd verder te zetten en als ultieme zet benoemden ze de derde zoon van de keizer, aartshertog Karel, tot erfelijk groothertog van de zuidelijke Nederlanden.

Het mocht echter niet baten, want naast de militaire druk was er ook de innerlijke verdeeldheid. Alles verliep dan plotseling heel vlug: op 24 november namen de Oostenrijkers Namen in. Op 30 november volgde Mons, op 2 december werd Brussel bezet, Mechelen capituleerde op 4 december, Antwerpen hield het nog uit tot 6 december en Gent gaf het op 7 december op. Tenslotte hadden de Oostenrijkers op 10 december het hele grondgebied weer in handen. Het patriottenleger werd ontbonden in de omgeving van Aalst en de soldaten keerden naar huis teruggekeerd, terwijl het Congres de benen genomen had en Van der Noot naar Nederland gevlucht was. Meteen keerde men terug naar de situatie van voor de revolutie.

Er bleef nu nog één verzetshaard over: het prinsbisdom Luik. Daar werd de revolutie uiteindelijk teniet gedaan in de loop van februari 1791. In de loop van dat jaar volgt de Oostenrijkse restauratie ... maar niet voor lang. In Frankrijk had de revolutie ondertussen een andere wending genomen...

Begin 1792 werd er in Parijs binnen de kringen van de gevluchte Belgen en Luikenaars een revolutionair comité gevormd. Op 1 maart overleed keizer Leopold II. Hij werd opgevolgd door zijn zoon, Frans II, een bekwaam diplomaat en militair, gevormd door zijn oom Jozef II. Hij kreeg echter nogal vlug problemen met Frankrijk, dat hem op 20 april de oorlog verklaarde.

Een hele reeks schermutselingen eindigde met de nederlaag van de Pruisische troepen nabij Valmy. Meteen lagen de Nederlanden open voor de Franse sansculotten.

Op 21 september 1792 riepen de Franse revolutionairen de republiek uit en ze begonnen actief aan het uitdragen van de revolutie. Op zes november werden de Oostenrijkers nogmaals verslagen nabij Jemappes en op de 7de vertrok de Oostenrijkse overheid uit Brussel. Op 28 november viel de citadel van Antwerpen in Franse handen. De Franse troepen stonden onder het commando van generaal Dumouriez die de Belgen blijkbaar goedgezind was. Hij sprak immers van "bevrijding" en niet van "bezetting".

Op 15 december volgde er een decreet van de Conventie van Parijs dat de "bevrijde" gebieden onder Franse soevereiniteit plaatste. Meteen werden ook alle eigendommen van de overheid, openbare instellingen, gilden en leken- of kloosterorden, onder de "bescherming" van de republiek geplaatst. Dumouriez was het hiermee echter niet eens, omdat hij vreesde de sympathie van de bevolking te verliezen. In alle steden werden er voorlopige, Fransgezinde, bestuurders aangesteld.

Begin 1793 begon het tij weer te keren. De slechte organisatie en de interne problemen deden de Franse troepen de das om. Op 1 maart begonnen de Oostenrijkse troepen onder de leiding van de hertog van Saksen-Coburg aan een tegenoffensief. Tegelijkertijd liet de gevolmachtigde minister von Metternich-Winneburg weten dat de Franse administratieve veranderingen van nul en generlei waarde waren.

Ondertussen hadden de Franse sansculotten hun vriendschap met de "bevrijde" landen zo goed betuigd, dat generaal Dumouriez zich verplicht zag om op 11 maart een algemeen verbod op het plunderen uit te vaardigen. Zijn ongedisciplineerde troepen werden door de Oostenrijkers bij Neerwinden op 18 maart verslagen. De Oostenrijkers waren terug. Aartshertog Karel, de derde zoon van Leopold II werd de nieuwe landvoogd.

De Fransen werden teruggedreven en op 8 april liep generaal Dumouriez over naar de Oostenrijkers, omdat hij vond dat het Congres in Parijs hem in zijn persoonlijke ambities hinderde. De strijd met de Fransen verplaatste zich ondertussen naar Noordfrankrijk, waarbij de geallieerden (ieder koningshuis in Europa was nu immers bedreigd door de Franse republiek), keer op keer slaag kregen van de Fransen die ondertussen hun lessen geleerd hebben: ze winnen in september de slag bij Hondshoote en in

oktober de slag bij Wattignies. Ondertussen was de tweede Oostenrijkse restauratie in volle gang.

Op 23 april 1794 kwam de keizer, Frans II, zelfs naar Brussel om er zich te laten kronen. De krijgskansen keerden echter weer en de Fransen, onder de leiding van heel jonge generaals plunderden het zuiden van het land. Op 6 juli kwam het tot een treffen bij Fleurus, waarbij de Oostenrijkers moesten wijken voor de Fransen. In de loop van de maand juli vielen Brussel en Antwerpen tenslotte ook in Franse handen en de Oostenrijkers verlieten definitief de Zuidelijke Nederlanden.

Eind juli werden de Franse verordeningen betreffende de assignaten van kracht en de greep van de Franse republiek werd steviger. Stap voor stap werden de "verworvenheden van de Franse revolutie" ingevoerd, o.a. het burgerlijk huwelijk, de naasting van de kerkelijke goederen enz. ... Op 1 december deed de Pruisische koning uiteindelijk afstand van de Zuidelijke Nederlanden ten gunste van Frankrijk.

1787 tot 1794 - De woelige jaren te Ieper

Een ooggetuigeverslag door J.J. Lambin

Hierna volgt een samenvatting van de gebeurtenissen te Ieper, zoals die door J.J. Lambin beschreven werden.

1787

Begin augustus vertrekt het garnizoen uit de stad om de citadel van Antwerpen te gaan versterken. De schuttersgilden nemen voorlopig de wacht aan de poorten en in de diverse wachtposten over. Heel spoedig daarna worden de schuttersgilden vervangen door gewapende burgers, die dagelijks met 30 man onder de leiding van een stadsmagistraat de dienst waarnemen.

Op het einde van het jaar is de stad nog steeds gezagsgetrouw, want het edict op de begraafplaatsen wordt uitgevoerd. Er mogen geen begrafenissen meer gebeuren op de kerkhoven binnen de stad, noch in de kerken. De stad heeft dan ook een kerkhof aangelegd langs de weg naar Menen (ongeveer op de plaats van de huidige stedelijke begraafplaats) en deze dodenakker wordt op 31 december door de Ieperse bisschop gewijd.

1788

12 februari 1788

Het Ieperse seminarie wordt definitief gesloten en de laatste leerlingen die, bevreesd voor de "ketterse" sfeer die in het groot seminarie van Leuven heerst, niet naar dat seminarie wilden overstappen, worden weggestuurd.

Dat er oproer in de lucht hangt blijkt uit wat volgt. Begin juli gaan de Ieperse schuttersgilden naar de grote feestelijkheden te Kortrijk en zij kapen er vele prijzen weg. De Bruggelingen die blijkbaar meer van de wedstrijden verwacht hadden, betichten er de Ieperlingen van in de kleuren van de patriotten gekleed te lopen. Dit komt het hof te Brussel ter ore en het wordt de Ieperlingen verboden zich nog in volle wapenrusting te tooien. Deze verordening houdt echter niet lang stand en de Ieperlingen lopen spoedig weer in vol ornaat rond.

Begin september wordt er een nieuwe directeur aangesteld in het groot seminarie van Leuven. Het betreft kannunik Jacobus Houcke, kannunik van het kappitel van Sint Maarten te Ieper.

4 november 1788

Het stadsbestuur wordt vernieuwd.

1789

Begin maart vertrekt de Ieperse bisschop naar de Staten-Generaal te Parijs, bijeengeroepen door Lodewijk XVI, in een poging om de gemoederen te bedaren. De Ieperse bisschop reist naar Parijs in zijn functie van tiendeheffer van een aantal Franse gebieden.

24 april 1789

Keizer Jozef II is ernstig ziek en er wordt een algemene biddag gehouden.

18 november 1789

De eerste berichten van het oproer in het Brabantse lopen de stad binnen. De stadsmagistraten komen bijeen om zich te beraden over de toestand. Op dat ogenblik komen er 5 schepen met Oostenrijkse troepen aan bij het sas van Boezinge. De stedelijke overheid, bevreesd voor rellen, want de inwoners van Ieper zijn grotendeels de patriottische zaak toegedaan, stuurt een boodschapper naar de bevelhebber van de Oostenrijkse troepen met het verzoek de stad niet te betreden, gezien de gespannen situatie. Een 60-tal gewapende burgers spoedt zich naar de kaai om de Oostenrijkers de toegang tot de stad te ontzeggen.

19 november 1789

In de loop van de ochtend is er een incident waarbij de stadssoldaten vuren op een voerman die de stad wil binnenrijden met een lading koren. Het horen van de schoten veroorzaakt paniek en de brandklok wordt geluid. Meteen staat de stad in rep en roer.

Het stadsbestuur verzoekt de burgers dan ook de Oostenrijkse troepen binnen te laten om de rust te herstellen. Dit wordt echter geweigerd. In de loop van de dag zijn er nog verdere incidenten, waarbij er op Mevrouw Carton, die zich naar Rijsel wil begeven, wordt geschoten, gelukkig zonder erg. Men meende immers dat de commandant van de Oostenrijkers de stad wilde binnenkomen. De gilden trekken vervolgens de wacht op aan de poorten. Ze worden echter vlug vervangen door de voornaamste burgers van de stad, die beter gehoorzamen aan het stadsbestuur.

20 november 1789

Ook in Ieper wordt er een patriottisch comité opgericht, dat in verbinding staat met de comités van Gent, Kortrijk en Brugge. De correspondentie met die andere raden is publiek en wordt aangeplakt. Men stuurt Jan François Pille, een hoge ambtenaar van de tresorie naar Kortrijk als verbindingsman.

23 november 1789

De Brugse patriotten sturen een delegatie naar Ieper. Er vindt druk overleg plaats.

24 november 1789

De volgende dag worden de ontvangkantoren (octrooien, belastingen enz. ..) door stadssoldaten bezet. De ontvangers worden verzocht in functie te blijven, maar geen geld meer over te maken aan de hogere overheden. Een groep jonge Ieperse vrijwilligers betreft de hoofdwacht.

28 november 1789

Er wordt een vergadering gehouden van alle stadsmagistraten van West-Vlaanderen. Met bespreekt het sluiten van een verbond met Oost-Vlaanderen en Brabant.

1 december 1789

Men begint met het lichten van troepen. West-Vlaanderen moet immers een volledig regiment leveren. De volgende dag zijn de eerste 40 vrijwilligers al ingeschreven. Naast voeding en kleding ontvangen zij een soldij van 8 stuivers per dag.

In de omgeving van Ieper wordt er een priester aangehouden die het platteland rond Ieper opruide tegen de patriotten. Op 3 december wordt hij met toestemming van de bisschop gevangen gezet in het klooster van de paters Capucijnen. Op dezelfde dag wordt in Ieper het manifest van Van der Noot over het onrecht dat de Vlaamse bevolking werd aangedaan door de Oostenrijkse keizer, bekendgemaakt.

5 december 1789

Vanaf heden moet iedere man de staatskokarde dragen, als teken van samenhangigheid. Men moet elk contact vermijden met vreemdelingen en met diegenen die de kokarde niet dragen.

7 december 1789

Een 20-tal Gentenaars in patriottisch uniform worden feestelijk in de stad verwelkomd. Ze zullen niet lang in Ieper blijven en doorreizen naar Poperinge. Op dezelfde dag wordt het stadsbestuur vervangen. Er komen 13 nieuwe leden, precies het getal dat voor de verordeningen van Jozef II in functie was.

8 december 1789

De vertrekkende Gentenaars vernielen de keizerlijke wapentekens aan de poorten. Het gewone volk verwijderd daarop alle Oostenrijkse wapentekens van de officiële gebouwen binnen de stad en zij hebben de intentie dit alles te verbranden op de markt. De nieuwe stadsvoogd slaagt erin de gemoederen te bedaren en de wapentekens, vooral de dubbele adelaars, worden in de hallen opgeslagen. Na de stadsraad worden nu ook de magistraten van de kasselrij vervangen.

12 december 1789

Het stadsbestuur stelt een lijst op van de burgers die verplicht dienst zullen moeten doen voor de bewaking van de stad. Alleen de vrouwen en de oude mannen worden van de bewakingsdienst vrijgesteld. De rijken en de alleenstaande vrouwen moeten een financiële bijdrage geven voor het onderhoud van de stadssoldaten.

Waar de Oostenrijkse wapentekens weggenomen werden, verschijnt nu de zwarte leeuw op een geel veld.

19 december 1789

De eerste soldaten van het regiment van West-Vlaanderen verschijnen in het stadsbeeld. Ze dragen een blauwe jas met een rode kraag, witte omslaggen en kleppen, een wit hemd en een witte broek.

Aangezien de lokale overheden er niet in slagen om vertegenwoordigers voor de diverse staatsraden aan te stellen, wordt er een volksvergadering gehouden om een oplossing te vinden.

25 december 1789

Op kerstdag wordt er een vergadering van de Staten van West-Vlaanderen gehouden te Ieper. Men bespreekt er de aansluiting van de provincie bij Oost-Vlaanderen. Vooral de verdeling van de lasten en de vrijheden is een probleem. Op deze vergadering wordt er wel beslist van de kweekschool van Mesen te laten bestaan. Men zal er echter geen soldatenkinderen meer opvangen en de nog aanwezige soldatenkinderen die zelf in hun onderhoud kunnen voorzien, zullen weggezonden worden.

1790

Begin januari maakt de burggravin van Ieper problemen rond de nieuwe kasselrijraad. Zij beroept zich op haar privileges, waarbij zij het recht heeft een aantal leden van de raad zelf aan te duiden. Ook de burgers die van de kasselrij afhangen, zijn niet tevreden. Ze willen ook hun deel van de raadsleden zoals gebruikelijk aanduiden. Om de gemoederen te sussen, wordt er een nieuwe raad samengesteld.

Er wordt ook een verordening bekendgemaakt waarin gesteld werd dat de patriotten geen Franse deserteurs onder hun soldaten zullen opnemen. Blijkbaar wil de regering in Brussel Frankrijk niet voor het hoofd stoten.

Eind januari richt de rijke burgerij een vrijwillige ruitery op, om de stad beter te kunnen bewaken. Zij dragen een zwarte jas met gele versierselen, een rood vest en een gele broek.

11 februari 1790

De Ieperse geestelijkheid houdt een herdenkingsdienst in de Sint-Niklaaskerk voor de gesneuvelde helden van de revolutie. Een prachtig versierde katafalk wordt geleverd door het gilde der bloemisten.

20 februari 1790

Er komen troepen aan uit Roeselare om het plaatselijk garnizoen te versterken. Een paar weken later, op 1 maart om precies te zijn, komt de opperbevelhebber van het leger, generaal Van der Meersch op

inspectiebezoek naar Ieper. Hij blijft echter niet lang en vergezeld van de vrijwillige ruitery vertrekt hij 's avonds naar zijn geboortestad Menen.

14 maart 1790

De bisschop van Ieper wijdt de vaandels van de bezetting. Enkele dagen later vertrekken er 800 man van het regiment van West-Vlaanderen uit Ieper. Ze gaan naar Antwerpen om de belegering van de citadel te gaan versterken.

20 mei 1790

Pieter Antoine Malou, voorzitter van het plaatselijk patriottisch comité vertrekt uit Ieper met een konvooi van 5 veldwagens, geladen met wapens, kleding en voedsel. Hij voert ook 46 trekpaarden mee. In zijn bagage zitten ook de 104.000 guldens die het aandeel van de clerus van West-Vlaanderen in de kosten van de oorlog vormen. Men heeft dit geld nodig bij het leger van de Ardennen, om de soldij te kunnen betalen.

Enkele dagen later wordt de ontvanger van West-Vlaanderen ontslagen. Hij vertrekt uit Ieper om zich naar Rijsel te begeven.

6 juni 1790

De bevolking is niet tevreden met de situatie en de huizen van enkele keizersgezinden geplunderd. De onlusten houden aan en plunderingen en bedreigingen en afpersing zijn schering en inslag. De rijke burgerij vormt een milizie die in de stad patrouilleert en enkele herrieschoppers arresteert.

Ondertussen wordt generaal Van der Meersch van landverraad verdacht en hij wordt gearresteerd. Onmiddellijk komen een 150-tal Menenaars bijeen die het plan opvatten om hem uit de gevangenis te Antwerpen te gaan bevrijden. Ieper stuurt 80 soldaten naar Menen om de opstand in de kiem te smoren.

7 juni 1790

Een 300-tal soldaten van het regiment van West-Vlaanderen vertrekken uit Ieper naar het veldleger. Vanuit Veurne komen er ook een viertal 6-ponders aan in de stad.

11 juni 1790

De gewapende burgers arresteren nog een viertal plunders. Bij gebrek aan bewijs worden ze op de 25ste weer vrijgelaten.

17 juni 1790

De stadsraad beslist om een echte patriottische milizie of burgerwacht op te richten. Dat men zich richt tot de begoede burgerij blijkt uit het feit dat de

leden hun wapens en uniformen zelf moeten kopen. Als toegeving is de stad bereid de wapens te leveren.

26 juni 1790

Om de grote kosten van het stadsbestuur te helpen betalen, wordt er een omhaling gehouden die 23.000 gulden opbrengt.

Op het einde van de maand juni komen er twee zware stukken geschut uit Kortrijk aan. Het betreft een stuk van 12 en een stuk van 18 pond.

4 juli 1790

Een eerste groep van 100 vrijwilligers legt de eed af. De burgerwacht of patriottische milite draagt een lichtblauwe jas met zwarte kraag en versierselen, met een witte broek en een wit hemd.

Dat deze burgerwacht tamelijk democratisch ingesteld is, blijkt uit het feit dat de officieren op 6 juli verkozen worden. Ook J.J. Lambin wordt officier. Hij is luitenant in de 3de compagnie.

25 juli 1790

Twee Ieperse burgers, poortbaljuw Eugene Liebaert en advocaat Van Eecke worden aangehouden. Ze hadden op eigen houtje een volledig nieuw bestuurssysteem uitgewerkt en zelfs al laten drukken te Rijsel.

26 juli 1790

300 man uit het garnizoen vertrekken naar het veldleger. De milite neemt hun bewakingstaken over.

8 augustus 1790

De stukken geschut en de vaandels worden gewijd.

6 september 1790

Het nieuws van de patriottische overwinning bij Bouvignes (Namen) wordt bekendgemaakt. Er wordt uitbundig gevierd, want het regiment no. 4, het regiment van West-Vlaanderen, werd in het bijzonder geprezen om zijn grote moed en inzet.

17 september 1790

Er vertrekken nog eens 300 man naar het veldleger.

Begin oktober duiken de eerste munten die door de Verenigde Staten van België geslagen zijn, op in Ieper.

17 oktober 1790

Er wordt een vrijheidsboom geplant voor de hallen.

19 november 1790

Men stuurt een 100-tal soldaten als versterking naar Menen, om een inval van de Vonckisten uit Gent en de keizersgezinden te voorkomen. Deze troepen werden versterkt door de milities van Geluwe, Beselare en omliggende gemeenten.

25 november 1790

Het vertrek van nog meer troepen naar het veldleger wordt opgeschort, omdat het nieuws van de val van Namen Ieper bereikt. Bovendien blijkt de regering uit Brussel gevlucht te zijn.

2 december 1790

Er komen nog meer slechte berichten binnen. Het blijkt nu dat de Staten van Namen gemene zaak hadden gemaakt met de Oostenrijkers. Zij waren er op hun beurt in geslaagd de generaal Schönfeld met zijn troepen te doen vertrekken uit Namen. Het leger, ziende dat de stad zonder slag of stoot aan de Oostenrijkers werd overgegeven, trok zich terug op Brussel, waar de regimenten uiteen vielen en van het soeverein congres de toestemming kregen om te doen wat ze wilden. De troepen keerden dan maar naar huis terug.

3 december 1790

Ook de troepen die nog in Ieper gelegerd zijn, krijgen de toestemming om de stad te verlaten. Meteen vertrekken hele benden uit de stad, sommige gewapend, andere in burgerkleden. Ondertussen komen er standvastig uitgeputte soldaten van het regiment van West-Vlaanderen in de stad aan, die, ondanks hun ontreddeing toch nog een groot deel van hun uitrusting terugbrengen. Men verwijderd tenslotte uit veiligheidsoverwegingen ook de vrijheidsboom van het marktplein.

4 december 1790

De schilden van Vlaanderen worden van de openbare gebouwen verwijderd en vervangen door de Oostenrijkse wapentekens.

5 december 1790

Er vertrekken twee gemachtigden van de Staten van West-Vlaanderen naar Gent om aan de keizerlijke afgevaardigde te melden dat West-Vlaanderen ontwapend heeft en zich net als de andere provincies aan de keizer onderwerpt. Generaal Bender, commandant van de Oostenrijkse troepen,

verklaart daarop dat de voorrechten en vrijheden gerespecteerd zullen worden.

16 december 1790

De keizer verklaart dat hij alle landwetten en voorrechten, zoals die onder Maria Theresia van kracht waren, zal onderhouden, dat hij nooit troepen zou lichten zonder de toestemming van de Staten, dat de universiteit van Leuven zal blijven bestaan en dat de gesloten abdijen hun plaats zullen terugkrijgen.

29 december 1790

Het infanterieregiment van Colloredo komt te Ieper aan, met 1500 soldaten, verschillende stukken geschut en divers materiaal. De revolutie is definitief afgelopen.

1791

Begin januari komen een 150-tal Groene Jagers van Weysburg te Ieper aan. Deze scherpschutters vertrekken echter al spoedig naar Veurne.

29 januari 1791

De stedelijke overheid wordt vernieuwd. Opmerkelijk is het feit dat een groot aantal verantwoordelijken van tijdens de revolutie op hun post blijven.

Begin februari wordt alle wapentuig dat gediend heeft voor het regiment van West-Vlaanderen naar Luxemburg overgedracht, waar het zal dienen voor de Oostenrijkse troepen.

5 april 1791

Keizer Leopold II trekt alle verordeningen van zijn broer betreffende de eredienst en andere zaken die strijdig waren met de landwetten, in. Het edict op de begraafplaatsen blijft echter van kracht.

11 juni 1791

Een aantal hoge geestelijken aan die uit Frankrijk gevlucht zijn, komen te Ieper aan. Op dat ogenblik wonen er al meer dan 200 émigrés in Ieper.

7 augustus 1791

De landvoogden zijn in Ieper aangekomen. Zij worden in triomf ingehaald. De volgende dag wordt de keizer gehuldigd als graaf van Vlaanderen met een grote plechtigheid, waarbij de landvoogden aanwezig zijn.

1792

11 maart 1792

Ieper verneemt het nieuws van de dood van Leopold II. De keizer is te Wenen overleden op 1 maart. Hij wordt opgevolgd door zijn zoon Frans.

29 april 1792

Er dreigt een inval door de Fransen. Het derde bataljon van Colloredo vertrekt uit Ieper, samen met de troepen van Weysburg en de dragonders van Latour. Ze gaan via Kortrijk naar Doornik, waar zij erin slagen de Fransen op de vlucht te drijven.

9 juni 1792

De nog in de stad aanwezige troepen krijgen het bevel de stad onmiddellijk te verlaten. Binnen het uur zijn alle troepen uit de stad vertrokken. Omwille van de veiligheid wordt de hoofdwacht door de gilden bezet. De volgende dag zal er een vergadering gehouden worden waarop men zal vaststellen wie er tijdens de afwezigheid van de Oostenrijkers de wacht zal betrekken.

17 juni 1792

Er verschijnen Franse troepen voor de stad. Een 7.000-tal soldaten bestaande uit Dragonders van het 3de Regiment, Ruitery Royal Cravates, Infanterie, het Régiment des Flandres, vrijwilligers uit het departement van de Somme en kanonniërs met een 100-tal stukken en munitie. Zij legeren buiten de Antwerpenpoort en zij zijn de volgende dag naar Menen vertrokken waar zij het leger van generaal Luckner, bestaande uit zo'n 80.000 man vervoegd hebben.

19 juni 1792

Er werd een twee uren durend gevecht geleverd om de stad Kortrijk. Ondertussen raakt de postdienst niet meer tot Menen, want de briefdrager kwam uitgekleeft terug de stad binnen; hij had vergeten zijn keizerlijk uniform uit te trekken.

Ondertussen zijn er afgevaardigden van de Fransen de stad binnengekomen en zij hebben zij onmiddellijk beslag gelegd op de verschillende kassen (stad, kasselrij en lommerd). De ontvangers mogen geen penningen meer overmaken.

30 juni 1792

Men verneemt dat het Franse leger terugkeert naar Frankrijk. Na het wegtrekken van de Fransen, komen de keizerlijke troepen weer naar Menen en Kortrijk, maar het duurt tot 21 juli voor er weer keizerlijke troepen in Ieper aankomen. Het betreft een 200-tal soldaten van het regiment van Wurttemberg die de gewapende burgers aflossen.

22 juli 1792

Men begint de vestingen weer in staat van verdediging te brengen, na de afbraak van de voorgaande jaren. De grachten worden met water gevuld en aardewerken worden uitgevoerd. De Prins de Ligne komt naar Ieper om de vestingen te inspecteren.

31 juli 1792

Een deel van de bezetting vertrekt naar Waasten om een Franse aanval te weerstaan.

Op bevel van de hogere overheid wordt er verkondigd dat het iedereen die geen onderdaan van de Oostenrijkse keizer is, verboden zal zijn, zijn goederen uit te stallen tijdens de Tuindagmarkt.

16 augustus 1792

Men wilde vandaag de nieuwe keizer Frans II huldigen als nieuwe graaf van Vlaanderen, maar aangezien de gevolmachtigde van de keizer, de Prins de Gavre, door oorlogsomstandigheden verhinderd, de stad niet kan bereiken, wordt de plechtigheid uitgesteld.

17 september 1792

Een aantal Arme Klaren uit Parijs komen te Ieper aan. Zij zijn door de revolutionairen verdreven. Enkele dagen later komen er ook een aantal Capucijnen uit het klooster van Belle te Ieper aan. Het komen en gaan van Franse vluchtelingen blijft maar doorgaan.

29 september 1792

De keizerlijke troepen zijn aan de belegering van Rijsel begonnen. Het afweergeschut van de Fransen is tot in Ieper te horen. Het beleg duurt tot 5 oktober, zonder resultaat.

6 oktober 1792

De Oostenrijkers worden van voor Rijsel verdreven. Op dat ogenblik komen er te Ieper een 400-tal manschappen van het 4de Linierregiment aan met belegeringsmateriaal. Samen met de nog aanwezige troepen trekken ze via Waasten naar Quesnoy, om de belegering van Rijsel van die kant te hernemen. Na het vertrek van het garnizoen werden de stadspoorten onmiddellijk gesloten.

8 oktober 1792

Er zijn 14 wagens uit Kortrijk aangekomen met grondwerkersmateriaal; kruiwagens en schoppen. Men is zinnens een nieuwe aarden linie aan te leggen nabij de Tempelpoort. De volgende dag is men al begonnen met het steken van zoden.

21 oktober 1792

Er komen 4.000 soldaten van het regiment van Wurttemberg te Ieper aan.

27 oktober 1792

Het stadsbestuur verordent, op vraag van de bevelhebber van de troepen, dat alle Fransen die binnen de stad gevlucht zijn, zowel burgers als geestelijken, binnen de 48 uur de stad moeten verlaten. Op dezelfde dag komt er artillerie de stad binnen, samen met onderdelen van de Groene Jagers, het regiment van Laudon en Bender, welke troepen optrekken naar Wervik en Lincelles. De inundaties aan de Mesenpoort en de Tempelpoort worden onder water gezet.

28 oktober 1792

Heden zijn alle Franse vluchtelingen uit de stad vertrokken. De volgende dag zijn er twee compagnies van het regiment van Wurttemberg naar Menen vertrokken om er de bezetting te versterken.

4 november 1792

De Oostenrijkers verliezen de controle over Komen en Waasten. Heel wat mensen van het platteland vluchten de stad binnen. De militaire bevelhebber laat weten dat het schootsveld vrijgemaakt moet worden voor de artillerie.

6 november 1792

De aarden vestingen aan de Tempelpoort zijn afgewerkt. Ook buiten de Mesenpoort zijn er een aantal aarden versterkingen opgeworpen en de bruggen worden verwijderd. Op het gerucht van de nadering van de Franse troepen, worden er een aantal kleine stukken artillerie op de vestingen geplaatst. De artillerie is echter heel zwak en niet in staat de wallen effectief te verdedigen. De volgende dag krijgen de Oostenrijkse troepen het bevel de stad te verlaten, wat ze ook hals over kop doen. Overall in Vlaanderen trekken de Oostenrijkers zich terug.

10 november 1792

De eerste revolutionaire troepen komen te Ieper aan. Het betreft een 200-tal man van het Hollands legioen, opgericht in Duinkerke, ter bevordering van de staatsomwenteling der Nederlanden. De volgende dag planten deze troepen de vrijheidsboom voor de hallen. Iedereen moet vanaf dan de

rood-wit-blauwe kokarde dragen. Er komen ondertussen nog meer troepen aan, een 400 man in het totaal.

12 november 1792

De heer Malou komt aan te Ieper om in opdracht van generaal Dumouriez een regiment te vormen. Op dezelfde dag komen er nog 600 soldaten aan, het totaal van de bezetting op 1.200 man brengend.

14 november 1792

Men begint troepen te werven. Het uniform van het Westvlaams regiment zal bestaan uit een blauwe rok met rode kraag, voering en omslagen, een wit vest en een witte broek.

15 november 1792

Het grootste gedeelte van de hier gelegeerde troepen vertrekt naar Brugge en Oostende.

18 november 1792

Op het stadhuis wordt er een vergadering belegd, waarop naar Frans model een "club" opgericht. Deze club verkiest acht afgevaardigden, waarvan er twee naar generaal Dumouriez en twee naar Rijsel gestuurd worden om onderrichtingen.

20 november 1792

Het water begint zich terug te trekken uit de buitenvestingen en de werken van de Oostenrijkers, zoals batterijen en wallen worden weer afgebroken.

26 november 1792

Een 100-tal Belgische dragonders komen aan uit Duinkerke. Ze trekken terstond verder naar Brussel.

29 november 1792

De arme burgers slopen het hout van de Oostenrijkse versterkingen. Hiertegen wordt er niet opgetreden en menig gewone Ieperling voorziet zich van een goede wintervoorraad hout.

2 december 1792

De vaandels van het regiment van West-Vlaanderen die gediend hebben tijdens de Brabantse Omwenteling worden aan het nieuwe regiment overhandigd.

6 december 1792

De pas opgerichte "club" herdoopt zich tot "de vrienden van de vrijheid en de gelijkheid". Zij kiezen de heer Malou-Riga tot voorzitter en de eretitels worden afgeschaft. Iedereen wordt voortaan met "burger" aangesproken.

7 december 1792

Er komen 800 Fransen aan om de bezettingsmacht te vormen. Ondertussen heeft men al 500 soldaten aangeworven voor het Westvlaams regiment. De manschappen blijven maar toestromen ...

13 december 1792

De revolutionairen verwijderen twaalf beelden van graven en gravinnen van Vlaanderen uit hun nissen in de hallemuur. De volgende dagen worden alle wapenschilden verwijderd uit de kerken en worden de heraldische symbolen van vele gevels en poorten verwijderd.

16 december 1792

Er wordt met veel vertoon en onder invloed van de Fransen een verkiezing gehouden. Ieper duidt de heren Malou-Riga en Vander Stichelen aan als representanten ("verbeelders van 't volk").

17 december 1792

De geestelijkheid, die een oorlogsbelasting van 250.000 guldens moet betalen, vraagt aan Malou te willen bemiddelen bij generaal Dumouriez. Ze hebben immers door de Franse revolutie het grootste deel van hun inkomen verloren en ze kunnen dus moeilijk onmiddellijk aan de nodige fondsen geraken.

Op dezelfde dag worden de afgevaardigden van het volk ingezworen, op de heer Van der Stichelen na (vroegere stadsvoogd en lid van diverse bestuursraden), die zei het vaderland getrouw te zijn en geen trouw te willen zweren aan de Franse revolutie.

Een aantal van de afgevaardigden werd vervolgens uitgestuurd naar de omliggende gemeenten om ook daar de vrijheidsboom te doen planten en de kokarde te doen dragen.

28 december 1792

Een goede 300 soldaten van de Ieperse bezetting en afkomstig uit Sint-Winnoksbergen vertrekken naar Poperinge om er het volk te kalmeren. Om de vergaderingen van de burgers op een vlotte manier te laten verlopen, besluit de vergadering van afgevaardigden om een indeling van de wijken van de stad te laten maken.

29 december 1792

Men verordent dat de stedelijke rechten op wijn en bier voortaan voor iedereen gelijk zullen zijn. De voorrechten van de geestelijkheid en de grafelijke ambtenaren worden hiermee afgeschaft.

Men ontvangt tevens een proclamatie van generaal Omoran die verantwoordelijk is voor het Doornikse en West-Vlaanderen, waarin Poperinge aangemaand wordt zich te schikken naar de nieuwe situatie, dit na de ongeregelheden van 26 december.

1793

3 januari 1793

De heer Malou vertrekt samen met advocaat De Vroe naar Parijs, met een volmacht van de stadsmagistraten en de magistraten van de kasselrij Ieper, om er te onderhandelen over het decreet van 15 december 1792, handelend over de goederen van de geestelijkheid.

5 januari 1793

Alle huizen van de stad, nadat ze genummerd zijn geworden, worden ingedeeld in 27 wijken.

13 januari 1793

De vergadering van de afgevaardigden van het volk, onder zware Franse druk, maakt een begin met de uitvoering van het decreet van 15 december 1792. Omdat men reactie van het volk vreest, zijn de Franse bezettingstroepen bijeengeroepen om de vier afgevaardigden, belast met de uitvoering van het decreet, te vergezellen naar de abdijen en kloosters binnen de stad. De vier afgevaardigden hebben daar telkens het decreet van 15 december bekendgemaakt en alle goederen van de kloosters aangeslagen in naam van de republiek. Zij laten telkens enige manschappen in de kloosters achter ter bewaking.

14 januari 1793

Het regiment van West-Vlaanderen, ongeveer 900 man sterk, heeft de eed van trouw aan de republiek afgelegd op de Grote Markt. Ook de afgevaardigden hebben op die dag de eed van trouw afgelegd. Op diezelfde dag heeft de Luitenant Kolonel Almain luidens het decreet van 15 december alle rechten op eetwaren en dranken afgeschaft.

15 januari 1793

De vergadering van afgevaardigden beslist dat de stedelijke magistraten in functie zullen blijven totdat de verkiezingen voor een nieuw bestuur, die per wijk bezig zijn, afgelopen zullen zijn.

16 januari 1793

De bevelhebber van de vrijwilligers uit Duinkerke en Sint Winnoksbergen die hier in bezetting liggen, is in het bisschoppelijk paleis ingetrokken. De bisschop is sinds de vorige Pasen afwezig uit zijn diocees en hij wordt daarom als vluchteling beschouwd.

18 januari 1793

De kloosterkerken blijven gesloten tot misnoegen van de plaatselijke bevolking.

19 januari 1793

Er werd verkondigd dat alle ambachtslui die minimum 21 jaar oud zijn, op 21 januari eerstkomend wijkmeesters en hulp-wijkmeesters zullen moeten verkiezen. Deze wijkmeesters zullen dan 13 voorlopige bestuurders moeten aanwijzen voor de stad en het schependom.

De voornoemde verkiezingen werden gehouden en de wijkmeesters moeten een eed afleggen, waarin zij verklaren dat zij de vrijheid van het volk zullen beschermen.

22 januari 1793

Er komen 800 vrijwilligers uit de Languedoc aan die de volgende dag naar Brugge vertrekken.

24 januari 1793

Men verneemt te Ieper dat Lodewijk XVI ter dood veroordeeld is geworden en onthoofd. Op dezelfde dag is de commandant van de Franse troepen uit Ieper naar Parijs vertrokken om te melden dat het decreet van 15 december 1792 uitgevoerd is. De kerken blijven ondertussen gesloten en de erediensten vinder er met gesloten deuren plaats.

29 januari 1793

De gesloten kerken worden weer geopend, dit na aandringen van meerdere burgers bij de commandant van de bezettende troepen.

3 februari 1793

De oude rechten op bier, wijn en eetwaren worden weer ingesteld. Ook de andere rechten moeten tot nader order weer betaald worden.

Enkele dagen later komen twee gevolmachtigden uit Parijs aan om het decreet van 15 december volledig te doen uitvoeren. Alle voorlopige verkozenen worden afgezet en mogen geen enkele bestuursdaad meer verrichten. De Nederlanden worden in feite geannexeerd, aangezien de

oude voorrechten volledig afgeschaft worden en men nu de orders van Parijs moet gehoorzamen.

9 februari 1793

De schandpaal op de markt wordt door de Fransen in stukken geslagen. Op dezelfde dag werden alle verkozenen van het volk aangemaand om 's avonds de eed van trouw aan de republiek af te leggen. Twee van de verkozenen probeerden hieraan te ontkomen, maar werden door militairen gedwongen de eed af te leggen.

13 februari 1793

Vandaag, op Aswoensdag, worden de kerken opnieuw gesloten en beletten de Franse militairen de burgers de eredienst te volgen. Twee dagen later begeven de Franse militairen zich naar de diverse ontvangers binnen de stad om er de penningen te lichten.

16 februari 1793

Het bataljon van Duinkerke vertrekt met zijn uitrusting naar Brugge. Slechts heel weinig Fransen blijven achter. Onmiddellijk na het vertrek van de bezettingstroepen worden de kerken weer geopend. Op 19 februari nemen de Geschoeide Karmelieten het voortouw en zij houden een plechtige gezongen eredienst in hun kerk, om gods genade af te smeken over onze streken. Op dezelfde dag laten de bestuurders die door de Fransen aangesteld werden, de zegels leggen op alle documenten en ontvangsten in de ontvangkantoren, op alle afgeschafte kloosters en op de eigendommen van de kannuniken van Sint Maartens.

De volgende dag vertrekken enkele Fransen naar de abdijen van Zonnebeke en Voormezele om er het zilverwerk en het er aanwezige geld aan te slaan.

23 februari 1793

De wijkmeesters moeten een naamlijst van de bewoners en een inventaris van de huizen van hun wijk aan het bestuur overmaken.

4 maart 1793

Men ontvangt een verordening uit Parijs, waarbij alle ontvangers ontslagen worden en de rechten op koopwaren afgeschaft worden. Tevens moeten alle gevluchte Fransen de stad verlaten.

6 maart 1793

Generaal Omoran laat weten dat op 8 maart alle vrije inwoners van de stad bijeen moeten komen in de Sint-Pieterskerk om er te beslissen of zij de aansluiting bij Frankrijk wensen en om er afgevaardigden te verkiezen.

8 maart 1793

De klucht van de volksvergadering grijpt plaats. De door de Fransen aangestelde stadsbestuurders worden door het volk van Sint-Pieters met stenen bekogeld en met stokken afgerammeld en gaan lopen. Slechts met een gewapend escorte durven ze zich naar de plaats van vergadering begeven. In de kerk bevindt er zich slechts weinig volk; grotendeels jonge jongens en "slecht vrouwvolk". Deze vertegenwoordiging van het volk kiest voor aansluiting bij Frankrijk en stelt de vertegenwoordigers die door de Fransen naar voor geschoven worden, aan.

9 maart 1793

Men verneemt dat de Pruisische en Oostenrijkse troepen de stad Luik ingenomen hebben en zelfs Brussel naderen. Een deel van de bezetting verlaat de stad om het leger te verwoegen.

12 maart 1793

Generaal Dumouriez laat een verklaring voorlezen waarin hij aandringt op de restitutie van alle zilver en alle eigendommen die uit de kloosters en de kerken gehaald zijn. Bovendien stelt hij dat de Fransen gekomen zijn als vrienden, om de buurvolkeren te helpen hun vrijheid te verwerven. Op deze manier probeert hij de vijandige houding van de burgers te sussen; men ziet de Franse revolutionairen immers als bezetters en plundersaars...

15 maart 1793

Er komen 900 Franse gendarmes uit Parijs aan met een grote voorraad materiaal en wapens. Ze blijven te Ieper overnachten. De volgende morgen vertrekken ze naar het Franse leger dat het beleg voor Maastricht heeft opgeslagen.

23 maart 1793

De geallieerden hebben de Fransen bij Ramillies verslagen en de Fransen trekken langzaam aan terug naar hun land.

31 maart 1793 - Paaszondag

Rond 11 uur 's morgens komen er een 20.000 man van het Franse leger dat in Jolland gevochten heeft, in de stad aan. Zo'n 3.000 zijn hier niet gebleven en zijn onmiddellijk verdergereisd. 's Avonds vertrekken er nog eens 3.000 man naar Rijsel. De resterende manschappen overnachten binnen de stad en vertrekken de volgende dag naar Kassel.

1 april 1793

Ook de bezettingstroepen verlaten de stad, met alle militaire materieel en met de uitrustingsstukken die bestemd waren voor het regiment van West-Vlaanderen. Onmiddellijk na het vertrek der troepen breekt de volkswoede los. De vrijheidsboom voor de Hallen moet eraan geloven. Men hakt de

boom om en de stukken worden op de markt verbrand. De Sint-Sebastiaans
gilde wordt opgeroepen om de orde te handhaven.

2 april 1793

De gevolmachtigde voor West-Vlaanderen laat weten dat alle rechten die door de Fransen bij decreet afgeschaft werden, vanaf 3 april weer betaald moeten worden. Meteen worden de door de Fransen afgezette ontvangers in hun functie hersteld.

6 april 1793

Met vrolijke beiaardmuziek worden de eerste geallieerde troepen in de stad ontvangen. De 60 huzaren en de 500 Hongaarse infanteristen worden in de diverse militaire gebouwen ondergebracht.

9 april 1793

De terugkeer naar het Oostenrijks bestuur wordt gevierd met een Te Deum in de Sint-Maartenskerk. 's Nachts wordt de stad feestelijk verlicht.

16 april 1793

De bevelhebber van de Duitse troepen, baron de Mulius komt in de stad aan. Hij neemt zijn intrek in het bisschoppelijk paleis.

20 april 1793

Na een lange afwezigheid keert ook de bisschop terug naar zijn bisdom.

22 april 1793

De Fransen komen nog regelmatig over de grens op plundertocht. Op berichten uit Waasten stuurt men een 120-tal soldaten met enkele kanonnen om het stadje te helpen bewaken. De vorige nacht waren de Fransen immers Komen binnengedrongen en hadden zij de diverse ontvangerijen leeggeroofd.

28 april 1793

Er komen drie Hollandse infanteriebataljons aan, samen met een 100-tal ruiters van Byland. Ze vormen de voorhoede van het Hollandse leger dat samen met de geallieerden de strijd met de Fransen zal aangaan.

30 april 1793

In vredestijd werden de leegstaande soldatenbarakken verhuurd. Nu er een grote groep soldaten zal aankomen, moeten de barakken verlaten worden.

1 mei 1793

De stadhouder der Nederlanden, Frederik van Oranje is voor een kort bezoek in de stad geweest. 's Namiddags is hij via Waasten naar Menen vertrokken.

4 mei 1793

Vier compagnieën infanterie van het Duitse regiment van Wallis en drie compagnieën Holanders zijn vandaag vertrokken naar het groot leger der geallieerden dat tussen Valenciennes en Condé-sur-l'Escaut ligt.

5 mei 1793

Men verneemt dat de Fransen Roesbrugge ingenomen hebben en naar Poperinge getrokken zijn. Een deel van het garnizoen wordt naar Poperinge gestuurd om de Fransen te verdrijven. Na hevige straatgevechten slagen de Duitsers en de Hollanders erin de Fransen tot over Roesbrugge terug te drijven. Aan geallieerde kan vallen er een tiental doden, aan Franse kant meer dan 100 ! Heel wat Poperingse families komen met have en goed binnen de Ieperse muren gevlucht. (Poperinge heeft geen omwalling)

7 mei 1793

Er komen weer vreemde troepen aan: een 150 ruiters van het regiment van de prins van Philipstad vervoegen de bezetting. De volgende morgen komen er een 500 soldaten aan van het Hollandse regiment van von Wartensleben.

20 mei 1793

De bezettende troepen ontvangen meer artillerie: acht stukken zwaar geschut en twee mortieren, dit alles met bijhorende munitie. Alle stukken krijgen onmiddellijk een plaatsje in de batterijen op de vestingen.

23 mei 1793

Een 700 soldaten van de bezetting, infanterie en cavalerie, vertrekken voor een aanval op Frankrijk. Ze trekken naar Roncq en Tourcoing.

1 juni 1793

Prins Frederik van Oranje komt voor de tweede maal binnen de Ieperse wallen. Hij verblijft samen met generaal von Wartensleben bij Franciscus Merghelynck. Zo'n 7.000 man trekken voorbij Ieper naar de grens om onder andere Waasten en Roesbrugge te gaan bewaken.

2 juni 1793

Een grote groep artilleristen komt aan in Ieper: meer dan 200 veldwagens transporteren hun materiaal. Bovendien komen er elementen van meerdere Hollandse en Zwitserse regimenten aan, samen een paar honderd man.

12 juni 1793

Condé-sur-l'Escaut is gevallen na een beleg van drie weken. De geallieerden hebben de stad onmiddellijk bezet.

18 juni 1793

Er komen nog meer Hollandse troepen aan, een 2.000 soldaten in het totaal. Onder de nieuw aangekomenen bevinden zich ook de ruiters van Byland.

28 juni 1793

Metz en Valenciennes geven zich over aan de geallieerden. Dit heuglijke feit wordt gevierd met kanonschoten.

10 augustus 1793

Men heeft 24 bakovens gebouwd aan de westzijde van de Diksmuidepoort, met het oog op het voorbijkomen van troepen uit Hannover, Hessen en andere Duitse vorstendommen. De ovens kunnen een 17.000 broden per dag produceren. Er werken 50 bakkers in deze krijgsbakkerij.

18 augustus 1793

Een grote troepenmacht, zo'n 60.000 man sterk, bivakkeert in de omgeving van Ieper. De troepen moeten het beleg opslaan voor Duinkerke.

25 augustus 1793

Veldwagens brengen standvastig gekwetste manschappen uit de Duitse legers aan. Ze hebben hun verwondingen opgelopen bij de bloedige gevechten en inname van Rozendaal nabij Duinkerke.

29 augustus 1793

Ook vandaag worden er nog steeds gekwetsten aangevoerd. Omdat er geen plaats meer is in de diverse infirmerieën en gasthuizen, neemt men de kerk van de Predikheren als hospitaal in gebruik.

8 september 1793

Na de middag komen er boeren en burgers van de Kruisstraat de stad binnengevlucht. Er is een Frans leger van zo'n 9.000 man onderweg naar

Ieper. Eens aangekomen nemen deze troepen posities in in de omgeving van de Augustijnenstraat. Het komt tot schermutselingen met de voorposten van de stad, bestaande uit troepen uit Hannover en Jagers van Groen Laudon. De artillerie op de vestingen slaagt erin de Fransen op een afstand te houden en belet hen degelijke verschansingen op te werpen.

9 september 1793

De Fransen hebben in de nabijheid van het Augustijnenstraatje een lichte batterij gemaakt en ze beschieten de stad. Weer komt de artillerie van de stad tussenbeide en de Franse batterij wordt weggeschoten. Er is echter serieuze schade binnen de stad: een deel van Korte en de Lange Meers is getroffen, alsook de Kalverstraat. Er zijn een drietal doden gevallen in de stad.

10 september 1793

De boeren van Vlamertinge brengen een Franse kolonel de stad binnen. Hij was verdwaald en hij werd gevangen genomen door de boeren.

12 september 1793

Le Quesnoy en Maubeuge zijn in handen van de geallieerden gevallen.

13 september 1793

De Hollanders worden met zware verliezen uit Menen verdreven. Ze vluchten naar Ieper. Omdat men ook hier vreest voor een Franse aanval, besluit men een batterij aan te leggen nabij de Antwerpse poort.

17 september 1793

Men verneemt dat het geallieerde leger zijn stellingen rond Duinkerke heeft moeten verlaten, met verlies van manschappen en materieel.

18 september 1793

De Fransen hebben de abdijen van Lo en van Eversam en de gemeente Alveringem en omliggende geplunderd.

26 september 1793

Op bevel van de plaatscommandant, Generaal-Majoor de Salis, moeten alle bomen en heggen binnen een straal van één mijl rond de stad, omgehakt worden binnen de 24 uur. Er wordt onmiddellijk aan deze eis voldaan.

22 oktober 1793

Er zijn weer Franse troepen in de omgeving van Ieper gesignaleerd. De inwoners van de omliggende gemeenten zoek een veilig onderkomen in de stad. De Fransen naderen de stadspoorten, maar ze worden door de bezetting verdreven. Ze beschieten Ieper met lichte kanonnen die maar

weinig schade aanrichten. Gedurende de volgende dagen blijft het geweld beperkt tot schermutselingen met de bezetting. Ondertussen plunderen de Fransen de omliggende gemeenten. Ze voeren hun buit naar Frankrijk via Nieuwkerke.

23 oktober 1793

Menen valt in handen van de Fransen en een nieuwe stroom vluchtelingen komt in Ieper aan.

28 oktober 1793

De Fransen worden uit Menen verdreven. De stad is echter helemaal leeggeplunderd.

29 oktober 1793

De plunderingen van de Fransen in de omgeving van Ieper lopen ten einde en ze trekken zich terug naar Frankrijk, nadat ze Vlamertinge in brand gestoken hebben.

30 oktober 1793

De Hongaarse huzaren van het Ieperse garnizoen gaan op verkenning uit. Het blijkt dat de Franse overal vertrokken zijn, behalve uit Poperinge.

15 november 1793

De geallieerde troepen slagen erin de Fransen ook uit Poperinge te verdrijven. De Fransen verliezen meer dan 200 doden, een groot aantal gekwetsten en een 50-tal krijgsgevangenen. Tijdens hun korte verblijf te Poperinge hebben ze alles gestolen, tot de koperen huisbellen toe.

19 november 1793

Er komt een konvooi aan uit Valenciennes en de andere op de Fransen veroverde steden. Het brengt krijgsmateriaal en poeder mee.

24 november 1793

Een verordening van het stadsbestuur verplicht iedere burger tot het zorgen voor een strozak en een deken. Zo kunnen er troepen ingekwartierd worden. Ook in een aantal kloosters en openbare gebouwen neemt men maatregelen om er troepen te slapen te leggen.

17 december 1793

De troepen uit Hessen, zo'n 2.000 man, zijn vandaag naar Oostende vertrokken. Daar zullen ze zich inschepen voor Toulon.

1794

1 maart 1794

Er wordt een detachement naar Wervik gestuurd waar de Fransen de kerk in brand gestoken hadden.

15 maart 1794

Men beveelt alle Franse vluchtelingen en andere vreemdelingen het gebied rond Ieper te verlaten.

14 april 1794

De Fransen hebben Dranouter en Westouter in brand gestoken. Ze werden echter verdreven door de boerenwacht die zich net als overal in West-Vlaanderen, bewapend heeft om de eigendommen te beschermen. Een aantal afgevaardigden van de stedelijke magistratuur zijn naar Brussel vertrokken om er keizer Frans II te gaan begroeten.

25 april 1794

De Fransen naderen weer de stad en er breekt paniek uit op het platteland. De burgers vluchten massaal de stad binnen. Ondertussen plunderen de Fransen nogmaals de gemeenten en ze steken de dorpen in brand.

29 april 1794

Een aantal huizen in de omgeving van de vestingswerken worden afgebroken. Men verneemt dat de Fransen Menen en Kortrijk ingenomen hebben.

3 mei 1794

Men verneemt dat de geallieerden het stadje Landrecies ingenomen hebben.

20 mei 1794

De rondzwervende Fransen hebben Voormezele in brand gestoken.

25 mei 1794

Menen en Kortrijk zijn nog steeds in Franse handen en men vreest het ergste voor Ieper.

Kaart J.J. Vereecke
De belegering van 1794

**1794 - Het definitieve einde van het Ancien
Régime te Ieper**
Het beleg van Ieper door de Fransen

De woelige periode in het Westland wordt besloten door de val van Ieper en de invoering van de Franse republikeinse wetten. Lambin doet het verhaal van de belegering. In bijlage vindt U een kaart uit de atlas van Vereecke, waarop de Franse loopgraven ingetekend zijn.

31 mei 1794

De republikeinse troepen naderen de stad vanuit alle omliggende gemeenten. Dit brengt een ware volksverhuizing te weeg. Massa's mensen verdringen zich voor de stadspoorten met have en goed.

1 juni 1794

De Fransen zijn genaderd tot op schootsafstand. Ze komen naderbij aan de kant van de Tempelpoort. (huidige Dikkebusseweg) De belegeraars beginnen met het aanleggen van aarden verschansingen en batterijen. De bezetting vuurt hevig op deze Fransen, die toch slagen in hun opzet en een begin maken met de belegeringsloopgraven tussen de Tempelpoort en de steenweg naar Brielen..

Om de Fransen geen dekking te laten, schiet de bezetting de huizen van de Kruisstraat in puin. Men schat dat er zo ongeveer 127 huizen verloren gaan.

3 juni 1794

De bezetting doet een uitval naar de batterij van het Brielenhoekje. Ze breken er de batterij af en steken er een aantal woningen die de Fransen dekking geven, in brand.

4 juni 1794

De bezetting beschiet de herberg "Brielenhoekje" omdat de republikeinse troepen er dekking zoeken.

De bezetting heeft op dezelfde dag zoveel mogelijk hout uit de omgeving van de stad verwijderd om de vijand te beletten verdere aardewerken en batterijen aan te leggen, wat deze laatste, niettegenstaande de inspanningen van de pioniers van de stad, toch gedaan hebben, vooral aan het Vijverhuis te Zillebeke en nabij het Witten Huis. Uiteindelijk zijn de Fransen tot op 200 passen van de linies van de stad genaderd.

Illustratie : de belegering van 1794

5 juni 1794

De Fransen zijn begonnen met de beschieting van de stad, vooral vanuit de kant van het Brielen hoekje. Vooral de kant van de Elverdingestraat werd getroffen. Meteen vluchtten de meeste mensen naar Sint-Pieters, omdat men daar relatief veilig was.

6 juni 1794

De artillerie van de bezetting levert stevig weerwerk en schiet nog diverse huizen in de omgeving in puin. Vanaf nu moeten alle burgers kuipen met water bij hun deur staan hebben om eventuele branden vlug te kunnen blussen.

7 juni 1794

Een ontzettingsleger dat naar Ieper optrok, wordt verslagen door de Fransen in de omgeving van Hooglede.

8 juni 1794

De Fransen versterken hun batterijen.

9 juni 1794

Het bombardement duurt voort.

10 juni 1794

Het bombardement duurt voort.

11 juni 1794

De Fransen sturen een trompetter die de overgave van het garnizoen eist. Dit wordt geweigerd.

12 juni 1794

Het garnizoen schiet vuurpijlen af om hulp te vragen, zonder resultaat.

15 juni 1794

De Fransen hebben twee nieuwe batterijen aangelegd: aan de Hoge Zieken en aan het Blekerietje. De stad wordt nu ook van die zijde beschoten.

17 juni 1794

Baron de Salis die de Hessische troepen commandeert die Ieper verdedigen ziet dat er geen hulp komt en dat hij geen versterkingen meer moet verwachten. Hij besluit zich over te geven aan Generaal Desenfaus, die de stad belegert met zijn twee divisie-generaals, Michaud en Vandamme, die uit onze contreien afkomstig is.

19 juni 1794

De bezetting wordt in zijn geheel krijgsgevangen gemaakt. De 8.000 voornamelijk Duitse soldaten worden uit de stad geleid.

20 juni 1794

Al het materiaal van het garnizoen wordt naar Rijsel getransporteerd. Het "vaandel van de vrijheid" wappert op de Halletoren - het Ancien Régime heeft definitief afgedaan te Ieper, want de Oostenrijkers komen niet meer terug ...

Nabeschouwing

Via de teksten van Lambin hebben we kunnen vaststellen dat de laatste twintig jaar van de 18de eeuw, om het nogal eufemistisch te zeggen, nogal bewogen waren. Bij het lezen van de verhalen die Lambin neerschreef kunnen we ons in de verste verte niet voorstellen wat het lot van de gewone man geweest moet zijn in een tijd toen rondtrekkende legers nog grotendeels benden gewapende plunderaars waren. Het zou nuttig kunnen

zijn om een meer gedetailleerde studie te maken over de sociale toestand in onze streken op het einde van het Ancien Régime.

Dat Ieper als vestingstad al grotendeels uitgeteld was, kunnen we afleiden uit het feit dat de Oostenrijkers in zeven haasten de verdedigingswerken van de stad moesten repareren om een aanval te kunnen weerstaan. Dat de stad het toch nog een twintigtal dagen volhield tegen de Franse belegeraars, mag een klein wonder heten. Overigens zullen we in een latere bijdrage het verhaal van de belegering van 1794 nog eens opnieuw doen, maar met meer aandacht voor de militaire kant van de zaak.

We hopen dat we met dit uittreksel uit de kronieken van Lambin onze lezers een iets duidelijker kijk gegeven hebben op het revolutionaire verleden van onze stad.